

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันมีนักคิดจำนวนไม่น้อยที่คิดว่า มโนทัศน์สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมโลก ดังนั้นจึงสมควรที่จะสนับสนุนมโนทัศน์ดังกล่าวนี้ให้เป็นที่ยอมรับและนำไปปฏิบัติใช้กันทั่วไป ทั้งนี้เพื่อจะได้ต้นสำนึกสู่มวลมนุษย์

ปัญหาจึงมีว่า สังคมพุทธมีฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก

ดังนั้น สังคมพุทธจึงจำเป็นต้องยอมรับหรือใช้มโนทัศน์สิทธิมนุษยชนด้วยหรือไม่? ปัญหาดังกล่าวนี้นี้ ปรากฏว่ามีนักคิดชาวพุทธและผู้รู้ทางพุทธจำนวนไม่น้อยที่คิดว่า มโนทัศน์สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมพุทธกล่าวคือผู้รู้เหล่านี้เชื่อว่าสิทธิมนุษยชนน่าจะเป็นเรื่องเฉพาะของชาวตะวันตกเท่านั้น แต่มีอยู่ในมโนทัศน์ของพุทธศาสนาด้วย โดยการกล่าวอ้างว่าหลักศีลธรรมของพุทธศาสนาที่ได้ระบุดังกล่าวถึงมโนทัศน์สิทธิมนุษยชนในความหมายที่แฝงอยู่ในข้อธรรมของพุทธศาสนา และคิดว่าหากนำเอามโนทัศน์ของพุทธศาสนามาอธิบาย มโนทัศน์สิทธิมนุษยชนแล้วจะทำให้เข้าใจมโนทัศน์สิทธิมนุษยชนดียิ่งขึ้น

แต่เนื่องจากมโนทัศน์สิทธิมนุษยชนเป็นมโนทัศน์ที่เกิดขึ้นมาไม่นานนักในแนวคิดทางปรัชญาตะวันตก ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังมโนทัศน์ของพุทธศาสนา จึงนำศึกษาว่ามโนทัศน์ทั้งสองฝ่ายนี้มีรากฐาน แนวความคิดที่เหมือนกันและแตกต่างกันอย่างไร

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้เขียนสงสัยว่า มโนทัศน์พุทธศาสนาจำเป็นต้องอาศัยมโนทัศน์สิทธิมนุษยชน ตามที่มีผู้รู้บางท่านกล่าวอ้างหรือไม่

ขอบเขตของงานวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาต่อปัญหาที่ว่า 'สังคมพุทธเจ้าเป็นต้องอาศัยมโนทัศน์เรื่องลัทธิมนุษยชนด้วยหรือไม่' โดยข้าพเจ้าได้ตั้งสมมติฐานไว้ก่อนว่า แม้สังคมพุทธไม่จำเป็นต้องอาศัยมโนทัศน์ดังกล่าวอ้างเลย สังคมพุทธก็ยังคงดำรงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ซึ่งหมายความว่า สังคมพุทธแบบเถรวาทมีหลักการดำเนินชีวิตที่ดีอยู่แล้ว และไม่ต้องอาศัยแนวความคิดเรื่องลัทธิมนุษยชนมาเสริม หรือหากจะนำแนวความคิดลัทธิมนุษยชนมาเสริมแล้วก็ไม่ได้นำให้สังคมแบบพุทธแบบนี้เปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

ดังนั้นขอบเขตของงานวิจัยจึงมุ่งพิสูจน์ว่า 'ศีลธรรมของพุทธปรัชญาเถรวาท ไม่จำเป็นต้องอาศัยมโนทัศน์เรื่องลัทธิมนุษยชน' โดยมุ่งสำรวจมโนทัศน์ลัทธิมนุษยชนในสายที่เป็นระบบทางศีลธรรมสายหนึ่งของตะวันตก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์ของลัทธิมนุษยชนว่ามีลักษณะอย่างไร ได้นำเชื่อถือที่สุดได้แก่ ทฤษฎีลัทธิมนุษยชนของอะแลน กีเวิร์ธ (ALan Gewirth) มาเป็นพื้นฐานในการหาและนำเสนอมโนทัศน์ลัทธิมนุษยชน ทั้งนี้เนื่องจากทฤษฎีดังกล่าวนี้มีเหตุผลหนักแน่น และได้รับความสนใจจากคนในวงการปรัชญาอยู่มาก และโดยส่วนตัว กีเวิร์ธ (ALan Gewirth) เองก็เป็นผู้ที่ทำงานและเสนอผลงานทางด้านนี้ต่อสาธารณชนอย่างจริงจังเสมอมา

ต่อจากนั้นเมื่อสรุปมโนทัศน์ลัทธิมนุษยชนว่ามีลักษณะอย่างไรแล้ว ก็นำเอามโนทัศน์ของลัทธิมนุษยชนนั้นมาเปรียบเทียบกับระบบศีลธรรมของพุทธศาสนาเถรวาทว่ามีลักษณะดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

วัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ ต้องการแสดงให้เห็นว่า...มโนทัศน์ลัทธิมนุษยชนไม่จำเป็นสำหรับศีลธรรมแบบพุทธปรัชญาเถรวาท ส่วนผลที่ตามมาของงานวิจัยจะก่อให้เกิดปัญหาใหม่ๆ ที่ตามมาอย่างไร หรือไม่ นั้นไม่ใช่วัตถุประสงค์ของงานวิจัยฉบับนี้

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

เริ่มจากการสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่กำลังศึกษา นำประเด็นที่สำคัญของปัญหามาพิจารณา ศึกษาแนวการตอบปัญหาที่คิดว่าเป็นแนวการตอบที่สำคัญของปัญหา คัดเลือกงานที่มีความสำคัญและลักษณะเด่นในการศึกษาปัญหาดังกล่าว และเสนอข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาทั้งหมด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ในทางวิชาการ ก่อให้เกิดความเข้าใจในมโนทัศน์ลัทธิมนุษยชนดียิ่งขึ้น และเข้าใจระบบศีลธรรมของพุทธปรัชญาชั้น
2. ในการนำมาใช้ในชีวิตรประจำวัน ช่วยให้เข้าใจในความหมายที่ถูกต้องตัวอย่าง เช่น "ลัทธิ" ว่าถ้าใช้ให้ตรงที่จริง ๆ แล้วควรใช้ในความหมายใดจึงจะไม่สับสน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย